

Islámské bankovníctví

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Ing. Roman Hlawiczka, Ph.D.
KFIU

**What is Islamic Banking System? Shariah Banking
- Halal Banking - Muslim Banking**

<https://www.youtube.com/watch?v=wP0OQhtriPs>

How Islamic Bank Work (English)

<https://www.youtube.com/watch?v=GOCshDz6yU4>

Šaría neboli islámské právo je náboženské právo odvozené ze zásad islámu v Koránu a hadísech. Většinou se zmiňují jeho extrémní projevy, ale fakticky dává muslimovi návod, jak má žít v souladu s pravidly islámu, řeší vztah člověka k Alláhovi a taky vztahy mezi lidmi.

Šaría je náboženské islámské právo. V překladu znamená "cesta" a pro muslimy je určitým návodem, jak mají žít správný život. Jedná se o sérii pravidel, která pochází přímo od Boha. Vychází hlavně ze svaté knihy, Koránu, ale také sunny, což jsou písemnosti o životě proroka Mohameda, jeho činech a zvycích.

Rozhovor s Evou Zamrazilovou o islámské bankovníctví:

<https://wave.rozhlas.cz/pres-caru-proc-jsou-islamske-banky-konzervativnejsi-a-transparentnejsi-5187768>

<https://www.mesec.cz/clanky/jak-funguje-islamske-bankovnictvi/>

Islámská banka

- banka, která podniká v souladu s islámským právem šaría
- to posuzuje výbor složený ze zástupců bankovních úředníků a duchovních
- islámské bankovníctví je významnou součástí mezinárodního finančního systému a představuje jeho velice rychle rostoucí segment

Principy islámského bankovníctví:

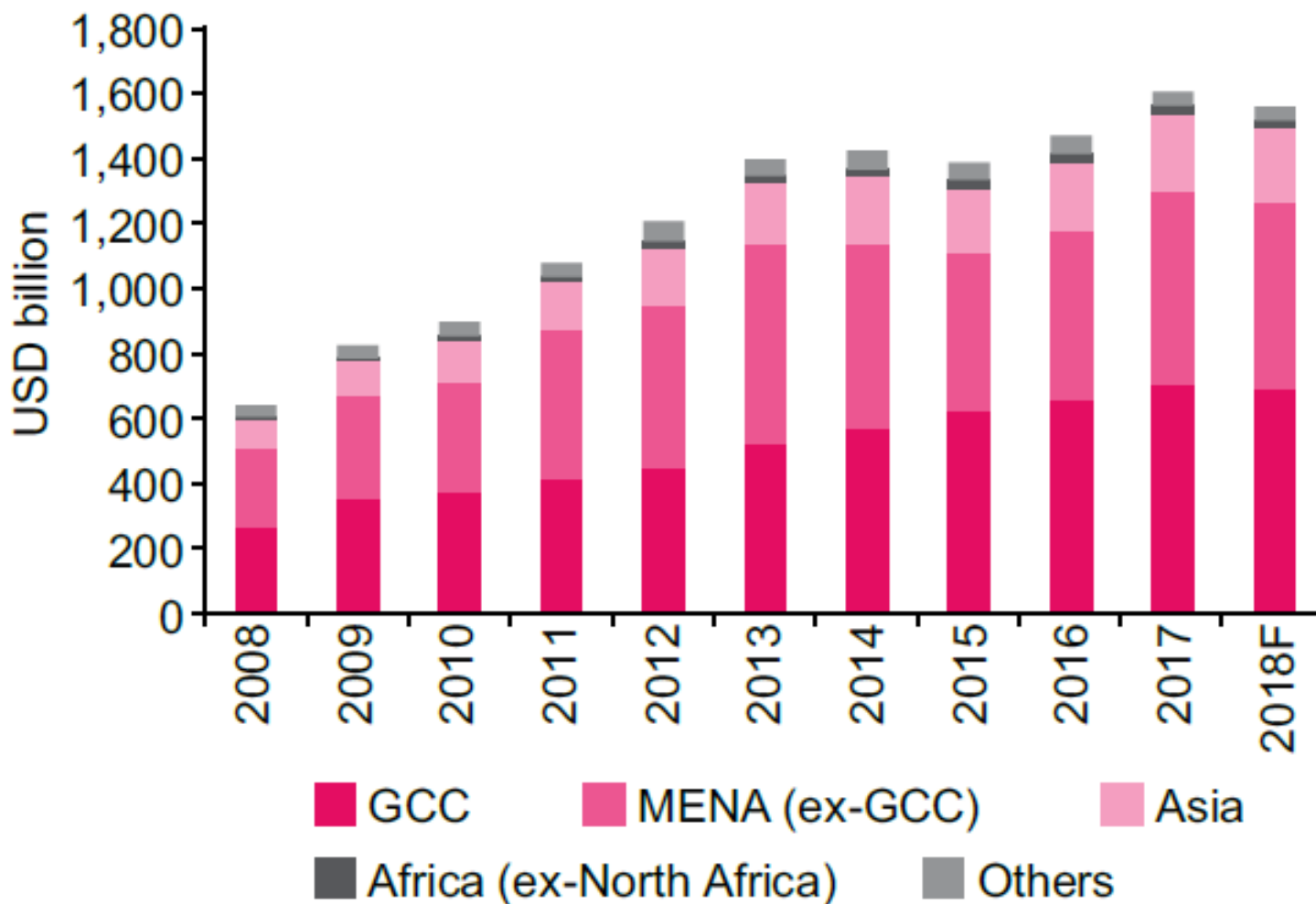
- Zakázání úroků: Islámské bankovníctví je založeno na zákazu úroků, které jsou v islámské víře považovány za neetické a nekalé.
- Rozdělení rizika: Islámské bankovníctví se zaměřuje na sdílení rizika mezi bankou a klientem, což znamená, že banka musí nést určitou část rizika, které je spojeno s investicemi.

Principy islámského bankovníctví:

- **Zákaz spekulace:** Islámské banky se snaží minimalizovat riziko spekulace a investovat do reálné ekonomiky.
- **Zakázání financování neetických aktivit:** Islámské banky se zdržují financování aktivit, které jsou považovány za neetické, jako jsou například výroba tabáku, alkoholu a hazardních her.
- **Zakázání nejasného podílu na zisku a ztrátě:** Islámské banky neumožňují nejasný podíl na zisku a ztrátě a všechny finanční transakce musí být transparentní a spravedlivé.

Trendy ve vývoji hodnoty aktiv islámských bank (mld. USD)

Chart 1.2.2 Islamic Banking Assets (2008–18F)

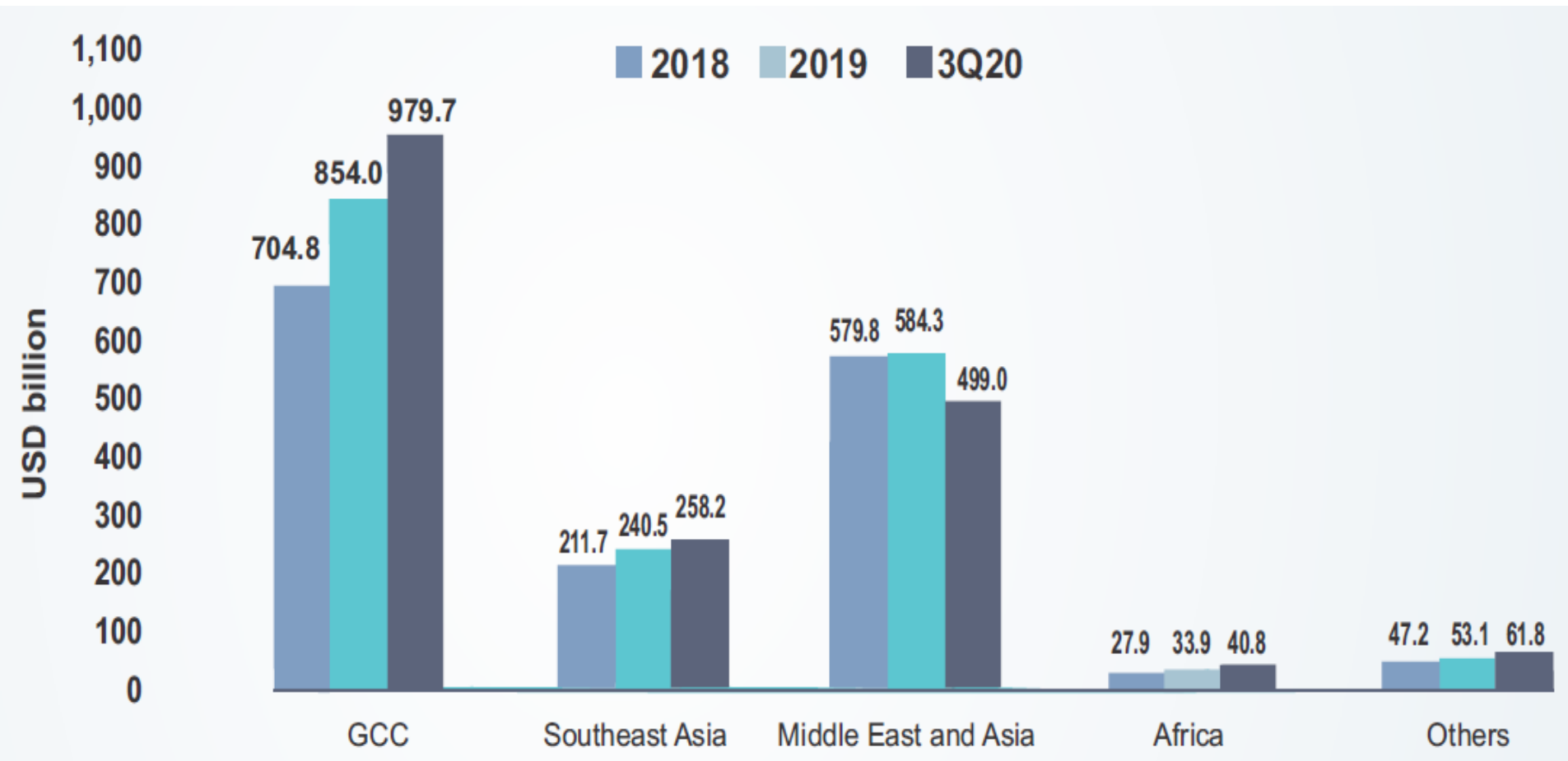

Zdroj: Islamic Financial Services Industry Stability Report 2019, s. 15

Státy GCC

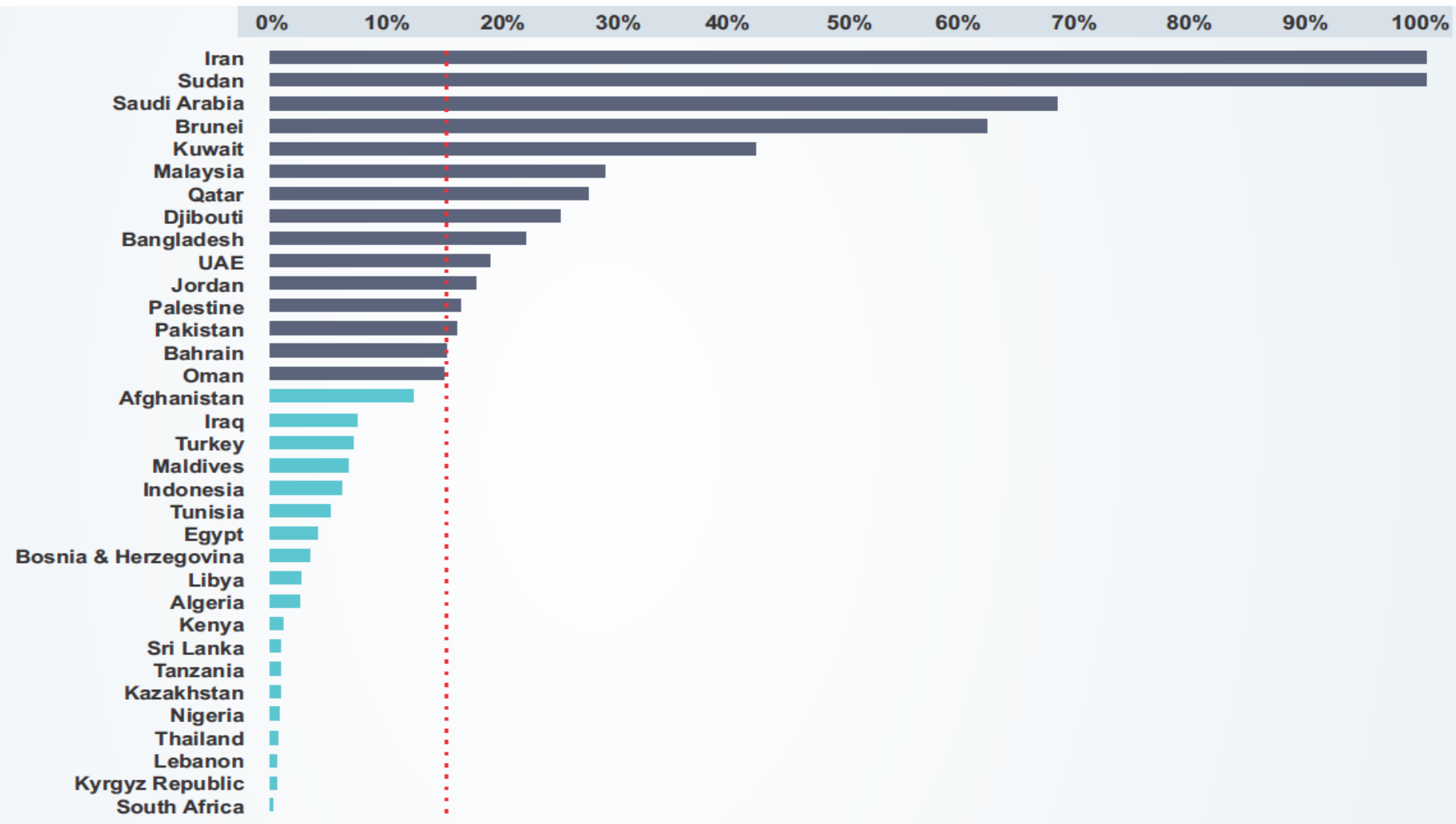
- Státy GCC jsou Země Rady pro spolupráci arabských států Perského zálivu (anglicky Gulf Cooperation Council, zkráceně GCC). Tato organizace byla založena v roce 1981 a sdružuje šest zemí v Perském zálivu: Bahrajn, Kuvajt, Omán, Katar, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty.

Trendy ve vývoji hodnoty aktiv islámských bank (mld. USD)

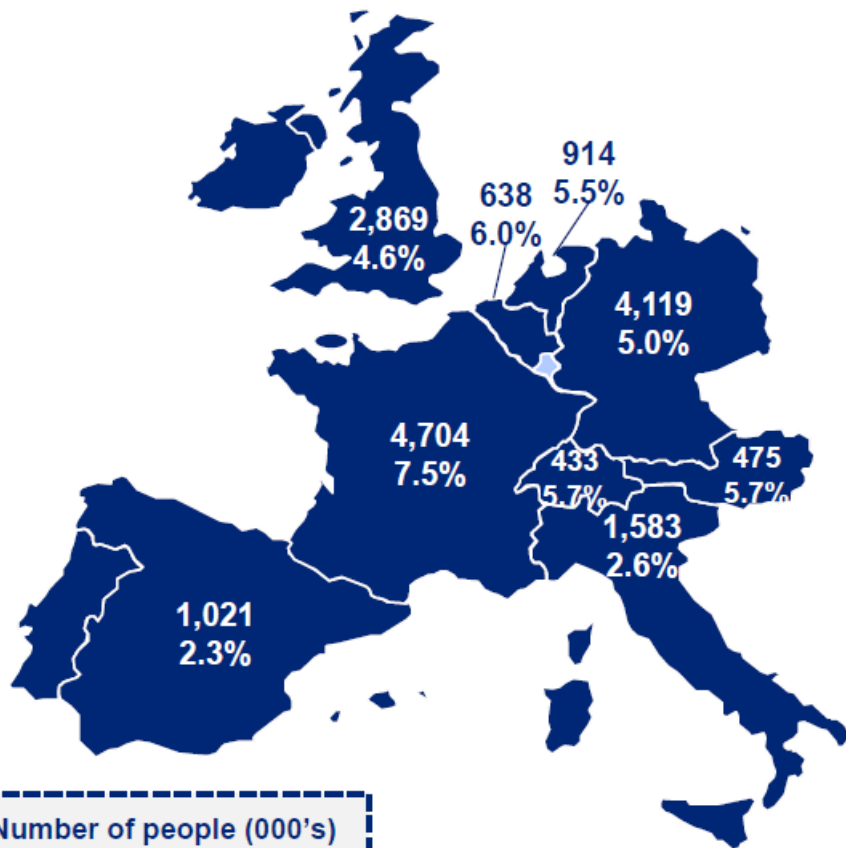

Tržní podíl islámských bank ve vybraných bank. sektorech

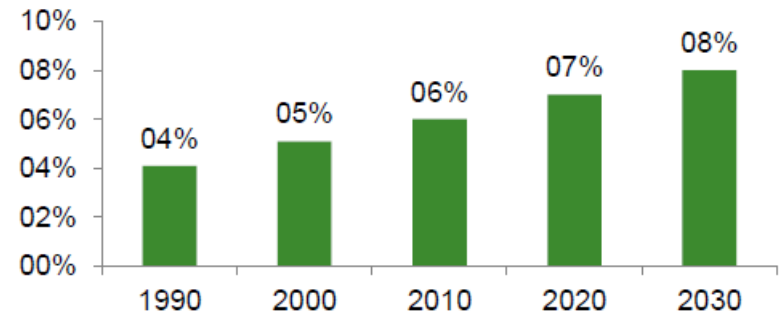
Muslimové v Evropě

Muslim population by country

Number of people (000's)
% of population

Muslim population as a share of overall population in Europe

Projected increase in number of Muslims per country (thousands)

Country	Muslims 2010	Muslims 2030	Δ
UK	2,869	5,567	2,698
France	4,704	6,860	2,156
Italy	1,583	3,199	1,617
Germany	4,119	5,454	1,426
Spain	1,021	1,859	838
Sweden	451	993	542
Belgium	638	1,149	511
Netherlands	914	1,365	451
Austria	475	799	324

Základní principy islámského bankovníctví

- islámské bankovníctví je založeno na dodržování čtyř hlavních principů, které vychází z koránu a sunny
  - je zakázán úrok (riba)
  - obě strany zapojené do transakce musí sdílet výnos i riziko
  - je zakázána nejistota a spekulace
  - každá finanční transakce musí být zajištěna
- kromě toho je dbáno na etiku investování

	RIBA (= úrok, lichva)	ZISK
Účel použití	Kladný a jistý výsledek zpoplatnění peněz	Nejistý výsledek produktivního použití peněz (např. obchodování)
Definice	Prémie, kterou platí dlužník věřiteli společně s jistinou (podmínka úvěru)	Rozdíl mezi výnosy a náklady dané transakce
Nejistota	Předem dohodnuto, proto jistota jak na straně dlužníka, tak i věřitele	I když je podíl na zisku předem domluven, jeho výše zůstává nejistá až do dokončení transakce
Možný výsledek	Nemůže být nikdy záporný (v nejlepším případě velmi nízký nebo nulový)	Může být jak kladný, tak i nulový či dokonce záporný
Pojetí v islámu	Zakazuje	Povoluje

Produkty islámských bank (1)

- wadia
- mudaraba
- mušaraka
- idžara
- istisna
- khard hasan
- murabaha
- sukuk

Produkty islámských bank

(2)

- wadia = úschova peněžních prostředků;
typy:
  - běžný účet
  - spořicí účet – banka může vyplácet pravidelně výnosy, jejich výše závisí na rentabilitě banky a není předem garantována
- mudaraba = dohoda o podílu na zisku
  - 1 strana poskytne kapitál, 2. strana poskytne odborné znalosti, řídí investici a v případě potřeby i pracovní sílu
  - zisk se rozděluje dle předem stanovených poměrů, ztrátu nese poskytovatel kapitálu

Produkty islámských bank

(3)

- mušaraka = společné podnikání
  - obě strany poskytnou kapitál na financování projektů, zisk i ztráta se mezi ně dělí podle předem dohodnutých poměrů
  - typy:
    - komerční mušaraka
      - nástroj používaný pro jediný konkrétní účel, kdy banka je jen financujícím spolupodílníkem
    - klesající účast
      - partnerství, při kterém banka podle pravidel vymezených smlouvou o partnerství postupně redukuje svůj podíl na projektu ve prospěch klienta
    - stálá účast
      - banka se účastní na projektu dlouhodobě, takže zůstává partnerem až do ukončení projektu, případně do vypršení smlouvy

Hlavní rozdíly mezi mudarabou a mušarakou

	Mušaraka	Mudaraba
Investice kapitálu	Kapitál investují všichni partneři	Kapitál investuje pouze investor
Účast na řízení podniku	Všichni partneři	Pouze mudarib
Sdílení ztráty	Každý z partnerů do výše odpovídající podílu jejich investice	Ztrátu nese pouze investor
Aktiva podniku	Po spojení kapitálu se aktiva stávají společným majetkem partnerů. Partneři mohou těžit ze zhodnocení aktiv, ačkoli prostřednictvím tržeb nebylo dosaženo zisku.	Na růstu hodnoty aktiv získává jen investor. Mudarib může také vydělat, ale jen pokud prodává zboží se ziskem.

Produkty islámských bank (4)

- idžara = leasing
  - dle typu se blíží našemu operativnímu nebo finančnímu leasingu
  - poplatky opět předem sjednané
- istisna = zakázka na klíč
  - banka = smluvní partner zákazníka, který pronajímá služby subdodavatelů pro výrobu na zakázku
  - financování produktu ještě předtím, než je vůbec vyroben
  - zákazník dle předem uzavřené dohody poté splácí náklady projektu a ziskovou marži

Produkty islámských bank

(5)

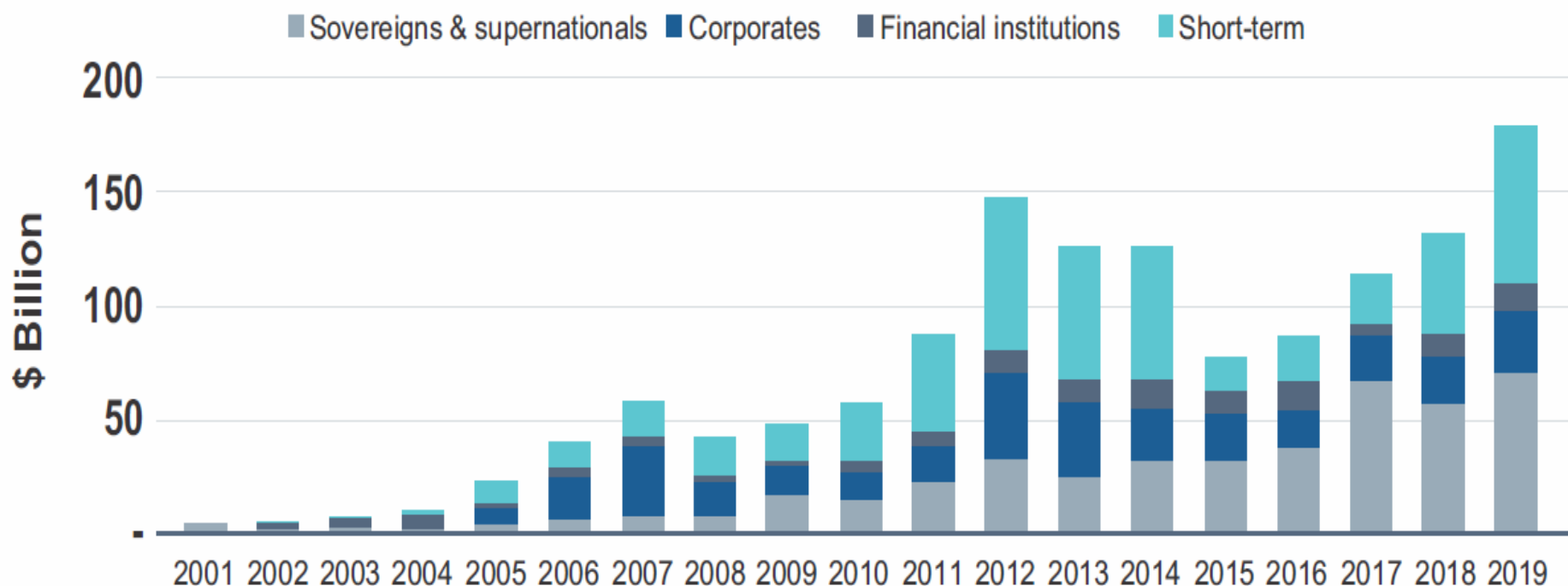
- khard hasan = bezúročná půjčka
  - prostředky pro zákazníky, kteří se ocitli v nouzi
  - oproti zástavě, někdy administrativní poplatek
- murabaha = náklady plus přírážka
  - banka koupí pro klienta na jeho žádost zboží od 3. strany, toto zboží prodá klientovi proti odložené platbě
  - předem dohodnutá odměna = přírážka k pořizovací ceně

Produkty islámských bank (6)

- sukuk – islámské obligace (sakk, mn.č. sukúk)
  - mohou je emitovat podniky i státy
  - podkladovým aktivem mohou být zapůjčené peníze, aktiva, projekt, podnik či investice → existují různé druhy sukuků
  - oblíbeným typem je sukuk al-idžara:
    - podkladovým aktivem je předmět leasingu
    - čtyři skupiny subjektů: investoři, společnost potřebující finanční zdroje, islámská banka a speciální subjekt
  - jsou obchodovatelné na finančním trhu

Vývoj objemu sukuků (mld. USD)

Chart B1.2 Global *Şukūk* issuance (USD billion)

Jurisdikce a sektory emitovaných sukuků

Chart 1.3.1.4 Total *Şukūk* Issuances by Domicile* (2020)

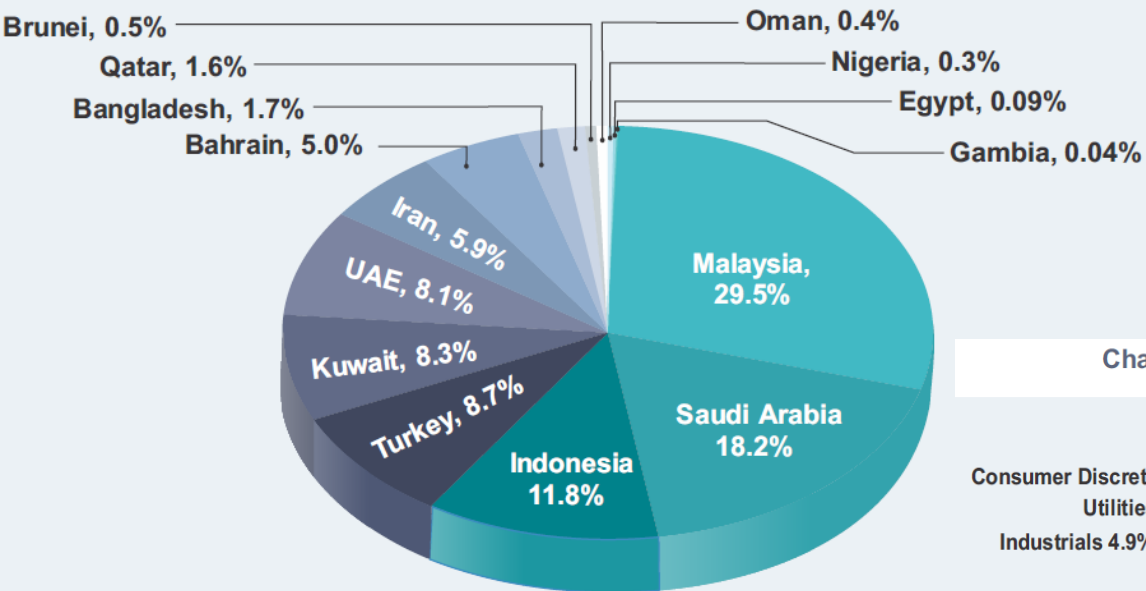
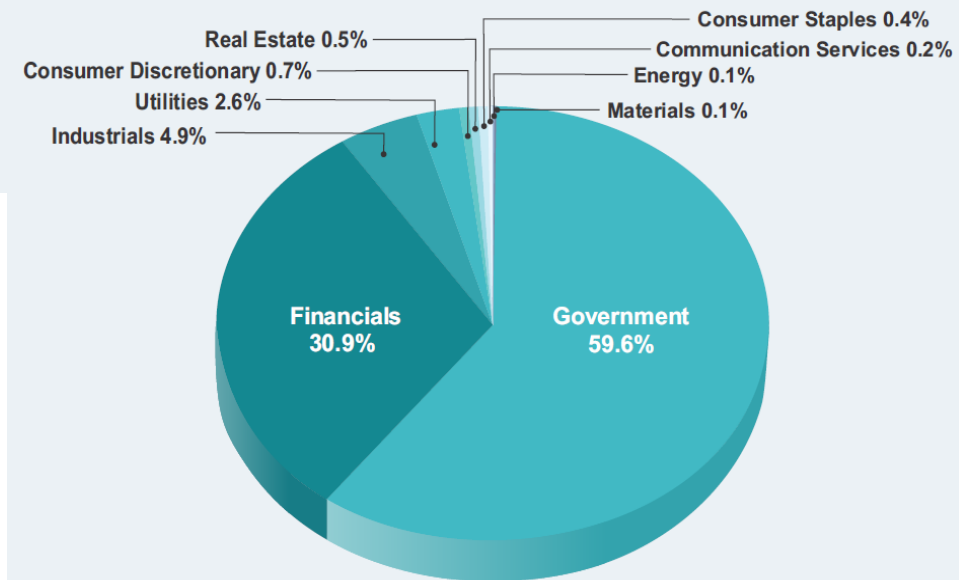

Chart 1.3.1.5 Global *Şukūk* Issuances by Sector (2020)

Zdroj: Islamic Financial Services Industry Stability Report 2021, s. 21-22

	ISLÁMSKÉ BANKOVNICTVÍ	TRADIČNÍ BANKOVNICTVÍ
Základní princip	Korán, islámské právo a islámská etika	Zisk (bez ohledu na etiku a náboženství)
Bankrot	Majitelé účtu mají stejná práva jako akcionáři	Vkladatelům jsou náhrady vypláceny dřív než akcionářům
Výnosy z kapitálu	Záleží na využití kapitálu, peníze ležící ladem nemohou přinést žádný výnos	Výnos přinášejí i peníze „ležící ladem“ v podobě bankovních depozit
Nejistota	Nejistota v kontraktech je zakázána (proto ne deriváty apod.)	Obchody s deriváty považovány za hlavní zdroj likvidity na kap. trzích
Sdílení zisku a ztráty	Většina transakcí založena na proměnlivém výnosu dle výkonnosti banky (klienti sdílí riziko → možnost vyššího výnosu)	Žádný vztah mezi výkonností banky a výnosy pro vkladatele, vkladatelé se nepodílí na riziku

	ISLÁMSKÉ BANKOVNICTVÍ	TRADIČNÍ BANKOVNICTVÍ
Úroky z úroků	Dlužníkům v prodlení nelze úročit úroky	Dlužníkům v prodlení lze úročit úroky
Půjčky na peněžním trhu	Pro banky relativně těžké	Pro banky hlavní zdroj likvidity
Bonita	Důležitá je hlavně bonita objektu (projektu)	Důležitá je hlavně bonita subjektu (dlužníka)
Vztah s klientem	Vztah partnera, investora a obchodníka	Vztah dlužníka a věřitele
Pojištění depozit	Neexistuje	Existuje

Jak se počítá ROA a ROE islámských bank?

- Výpočet ROA (Return on Assets) a ROE (Return on Equity) pro islámské banky se liší od výpočtu pro konvenční banky kvůli rozdílným principům a praktikám, které islámské banky používají.
- ROA se počítá jako poměr celkového zisku k celkovým aktivům banky. U islámských bank se používá ukazatel Return on Investment (ROI), který vyjadřuje poměr zisku k celkovým investicím banky. Investice jsou v tomto případě finančními prostředky, které banka vložila do aktiv, jako jsou sukuk (islámské dluhopisy), akcie a podíly v projektech nebo aktivech, které banka financuje.

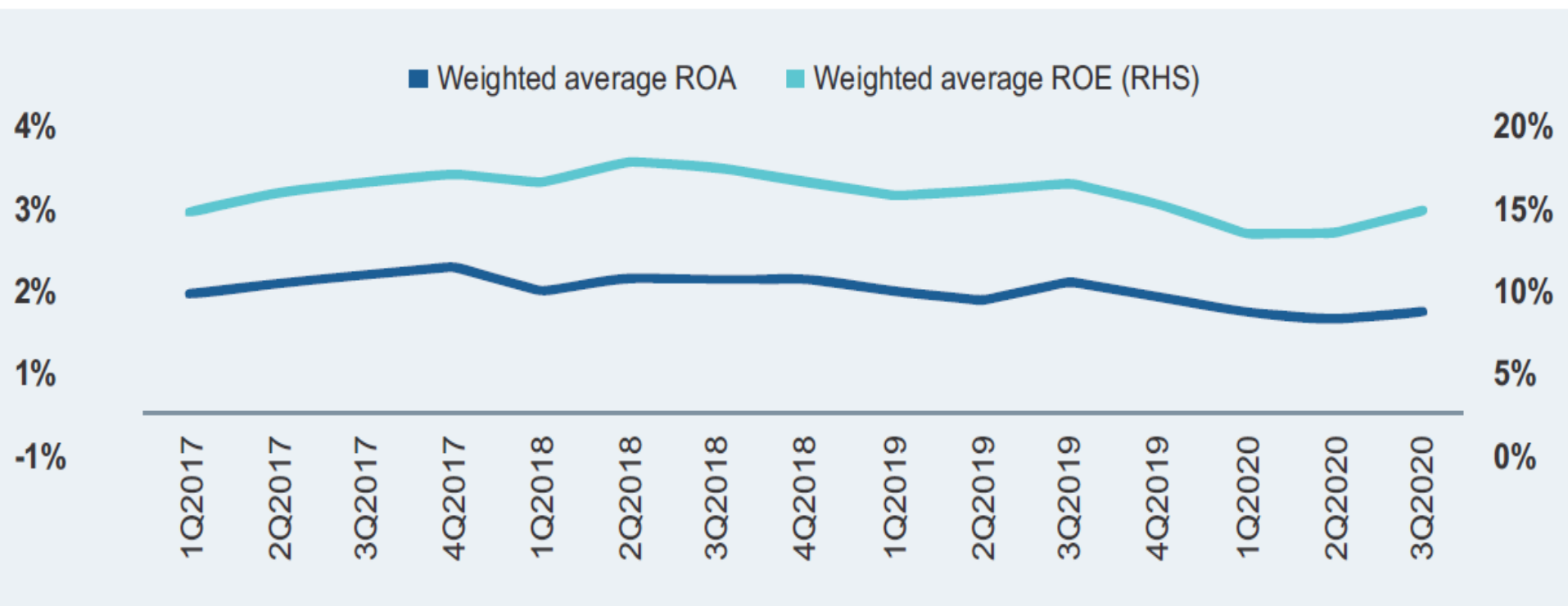

Jak se počítá ROA a ROE islámských bank?

- ROE se počítá jako poměr zisku k vlastním kapitálovým zdrojům banky. U islámských bank se používá ukazatel Return on Equity plus Musharaka (ROEM), který zahrnuje i výnosy ze společného podnikání (musharaka) mezi bankou a klienty. To znamená, že kromě zisku z vlastních aktiv banky zahrnuje ROEM také zisk z investic, které banka provádí s klienty na principu společného podnikání.
- Výpočet ROA a ROE pro islámské banky může být složitější než u konvenčních bank kvůli komplexním transakcím, které islámské banky provádějí a použití různých finančních nástrojů v souladu s islámským právem (sharia).

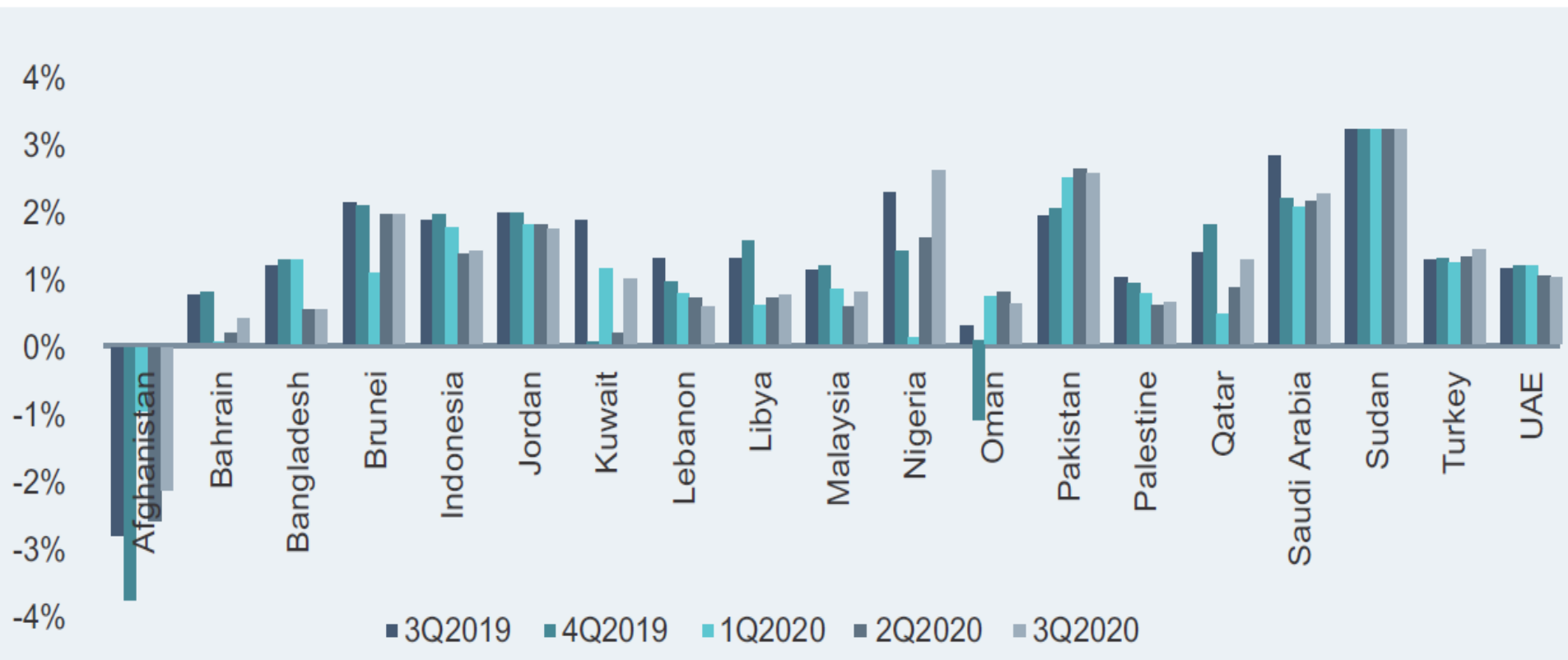
ROA a ROE islámských bank

Chart 2.1.1.1 Global Islamic Banking Weighted Average ROA and ROE (1Q17–3Q20)

ROA islámských bank dle zemí

Chart 2.1.1.2 Islamic Banking Average ROA for Stand-alone Islamic Banks by Country (3Q19 –3Q20)

Jaké pozice pracují v islámských bankách?

- Islámské banky fungují podobně jako konvenční banky, ale v souladu s principy islámského práva (sharia).
- V důsledku toho mají islámské banky specifické pozice a pracovní místa, která se liší od pozic v konvenčních bankách.

Jaké pozice pracují v islámských bankách?

Některé z hlavních pozic v islámských bankách jsou:

Shariah Advisor - řídí a poskytuje odborné poradenství k sharia-kompatibilním finančním produktům a transakcím.

Head of Islamic Banking - zodpovídá za celkové řízení islámského bankovníctví, včetně strategického plánování a vývoje produktů.

Relationship Manager - spravuje a udržuje vztahy s klienty, včetně poskytování informací o produktech a službách banky.

Credit Analyst - hodnotí finanční situaci a úvěruschopnost klientů, připravuje finanční analýzy a posuzuje rizika.

Investment Manager - spravuje investiční portfolia banky a řídí investiční strategie.

Risk Manager - zodpovídá za řízení rizik v bankovním prostředí a pro aktivita, včetně kreditního rizika, tržního rizika, operativního rizika a likviditního rizika.

Závěr

Islámské právo (sharia) je soubor zákonů, norem a principů, které vycházejí z náboženských a morálních předpisů islámu. Sharia je založena na zdrojích, jako jsou Korán, Hadísy (tradice proroka Muhammada), analogie a konsensus islámských právníků.

Sharia zahrnuje různé oblasti života, včetně náboženství, rodiny, práva a spravedlnosti, obchodu, finance a politiky. Sharia reguluje chování a jednání muslimů, ale může mít vliv i na nevěřící občany v islámských zemích.

V kontextu islámského bankovníctví je sharia důležitá, protože islámské banky musí dodržovat sharia-kompatibilní principy a praktiky při poskytování finančních produktů a služeb.

Sharia-kompatibilní finanční produkty musí být založeny na konceptech sdílení rizika a zisku, a nesmí být založeny na úroků, spekulaci, hazardu nebo investicích do neetických nebo zakázaných aktivit, jako jsou alkohol, tabák nebo zbraně.

V souladu se sharia jsou také stanoveny postupy pro uzavírání finančních transakcí, stanovení ceny aktiv, řízení rizik a zajištění transparentnosti.

Sharia Advisors, kteří jsou v islámských bankách povinni, monitorují a schvalují každý produkt nebo transakci, aby se ujistili, že jsou v souladu se sharia a principy islámského finančnictví.

DĚKUJI ZA POZORNOST

Příloha

Spořicí účty a termínované vklady

Existují 3 modely.

Wadi'a. Klient zmocní banku nakládat s jeho penězi, právo na odměnu není uvedeno ve smlouvě. Klient má nárok na benefit, je-li na účtu minimální zůstatek. Vlastní odměna závisí na získaném výnosu a na uvážení banky. Používán je především v jihovýchodní Asii.

Mudáraba. Klient jmenuje banku „poradcem“ pro investování prostředků. Podíly na zisku se vypočítávají na základě minimálního zůstatku, který je zachován pro určitou dobu (např. měsíc) a jenž představuje výši vlastní investice na dané období. Minimální zůstatek musí být zachován, jinak klient ztrácí nárok na podíl zisku.

Model al kard al hasan. Používají jej nejvíce íránské banky. Je to bezúročná půjčka klienta bance. Ačkoliv vkladatel nemá nárok na žádný výnos, obdrží řadu výhod, včetně mimosmluvních benefitů.

Islámské úvěrování

Úrok (zvaný ribá), tedy **odměna** za poskytnutí úvěru, je ovšem podle islámských zvyklostí zakázán, protože je chápán jako garantovaný příjem. Všechny bankovní operace musí být proto „zahrnutý“ pod pojem „obchodní činnost“. Institut úroku je proto nahrazen jinými instituty, odpovídajícími islámskému právu.

Idžára je forma **leasingu**. Banka nakoupí a pak pronajme určité zboží svému klientovi. Doba pronájmu a poplatek za pronájem jsou dohodnuty dopředu. Zařízení zůstává majetkem banky (neboli pronajímatele), která usiluje o navrácení vloženého kapitálu a dosažení zisku z plateb za pronájem zařízení. V zásadě existují dva typy idžáry, které lze přeložit jako operativní leasing (idžára) a finanční leasing (idžára wa iqtiná).

Mudáraba je vlastně **dohoda o podílu na zisku**. Vztahuje k investici, kterou provádí ve prospěch klienta nějaká zkušenější osoba. Bere na sebe podobu smlouvy mezi dvěma stranami, z nichž jedna zajišťuje prostředky a druhá zajišťuje odborné expertízy, souhlasí s rozdělením předpokládaných budoucích zisků a v případě ztráty si za svoje služby neúčtuje žádné poplatky. Expert, který řídí investici a v případě potřeby poskytuje také pracovní sílu, se nazývá mudarib. Vytvořený zisk je rozdělen podle předem připraveného klíče. Případné ztráty jdou na vrub poskytovatele kapitálu, který ale nad ním nemá v podstatě žádnou kontrolu. Obchodní partneři se mohou domluvit pouze na poměru podílů na zisku, ne na konkrétních částkách.

Platnost mudáraby je ohraničena vrácením poskytnutého kapitálu a výnosu z jeho využití investorovi. Může také skončit výpovědí mudaríba během její platnosti, smrtí nebo ztrátou způsobilosti k právním úkonům jedné ze smluvních stran. Pokud se stane mudarába z jakéhokoli důvodu neplatnou, má mudarib nárok na odměnu za již vykonanou práci. Tento způsob financování se v současnosti používá především ke krátkodobému financování (např. nákupu zboží).